

FILIP ŠÍR A NOVÝ FONOGRAF

T. A. Edison vynalezl fonograf již v roce 1877, první zvukové nahrávky v Českých zemích se ale donedávna datovaly až od roku 1891, kdy byl fonograf uveden na Zemské jubilejní výstavě v Praze. Bylo to tak ale doopravdy a nedostal se k nám fonograf již dříve?

„Spolu s kolegy z týmu se nám podařilo najít ještě dřívější zmínky o představení fonografu v Čechách, především v dobovém tisku a dalších pramenech. Podařilo se nám tak posunout z roku 1891 až téměř k roku samotného vynálezu,“ představuje Filip Šír svou dlouholetou práci v Národním muzeu a v projektu Nový Fonograf.

Fonograf byl jednoduchý, ale zajímavý přístroj: byl opatřen mikrofonem a zároveň i reproduktorem a fungoval na systému malé membránky spojené s velkým trychtýřem.

„Při nahrávání tento trychtýř fungoval jako ozvučnice a přiváděl zvukové vlny na membránku, ta svým kmitáním pohybovala rycím hrotem, který vyrýval dráž-

ku do měkkého materiálu, točícího se válečku,“ popsal Šír způsob zaznamenávání prvních zvukových stop. K přehrání záznamu bylo naopak třeba volnějšího uchycení hrotu, aby neryl, a vydané vibrace poté zesiloval samotný trychtýř. Dokonalý záznamový materiál nebylo snadné najít.

„Edison různě experimentoval. Kromě vosku byla jedním z materiálů, které testoval, např. čokoláda. Pravděpodobně se mu roztekala, tak přešel k cínové fólii, kterou váleček obalil.“

Náplní práce Filipa Šíra je lokalizace sbírek, jejich evidence a následně uchování pomocí digitalizace. Na projekt se podařilo získat podporu z Ministerstva kultury.

„Díky tomu, že se nám podařilo zakoupit unikátní zařízení na digitalizaci fonografických válečků, doufáme, že počet 1200 ks bude zdigitalizován ještě v tomto roce,“ popsal své plány Filip Šír. Zvukové nahrávky si bude moct poslechnout i veřejnost, v první fázi na webových stránkách novyfonograf.cz a později v digitální knihovně Národního muzea kramerius.nm.cz. Budou dohledatelné také ve Virtuální národní fonotéce.

Po starých nosičích zvuku pátrá Filip Šír i v Americe, kde díky našim krajanům vznikaly už na přelomu 19. a 20. století české nahrávky. Jako nejstarší se datují nahrávky českých písní či anekdot, nahrané na hnědých fonografických válečcích pana Eduarda Jedličky z New Yorku.

„Byl zlatníkem a v Americe si budoval svou firmu již od roku 1895. Kolem roku 1903 inzeroval fonografické válečky a měl na nich i světově známého kornetistu Bohumíra Kryla,“ komentuje Filip Šír. Nejdéle působícím prodejcem hudebních nástrojů a později zvukových nosičů v USA byl pan Josef Jiran z Chicaga. Jeho firma byla na trhu až do 60. let 20. století. Založil ji rok po svém příjezdu do Ameriky v roce 1898.

Chaberský rodák Filip Šír je koordinátorem digitalizace zvukových dokumentů v Národním muzeu, kde je hlavním řešitelem projektu Nový fonograf: naslouchejme zvuku historie, zaměřeném na ochranu a zpřístupnění sbírek zvukových záznamů, spolu s kolegy také vytváří Virtuální národní fonotéku, zachraňuje historické zvukové dokumenty v USA a prostřednictvím digitálního archivu k nim umožňuje přístup i veřejnosti.

„V průběhu let, jak jsem vyrůstal, se i Chabry zvětšovaly. Když jsem chodil na základní školu, rozdělovali jsme se na Dolní a Horní Chabry. Teď mi to přijde úsměvné, ale tehdy to bylo, jako když Rychlé šípky překročily hranice do Stínadel. Prostě Společná byla a možná i je pomyslná Revoluční třída. Rád jsem chodil do starých zahrad, kde dnes stojí satelitní městečka, nebo jsem lítal po hřišti za školou.“ Chabry vlastně Filipa Šíra vystaly na jeho profesní cestu, protože začínal jako knihovník v naší místní knihovně, kterou pomáhal převést do elektronické podoby a pak ji v průběhu let několikrát vedl.

Pavla Procházková

STO LET OD TUSAROVY DRUHÉ VLÁDY

V posledních letech se připomínají mnohá výročí a ani náš Zpravodaj nebyl výjimkou. Dnes se podíváme hned na dvě a týkat se budou celostátní politiky s drobným přesahem do Dolních Chaber.

Přesně před sto lety se totiž konaly první volby do Národního shromáždění nově vzniklé Československé republiky. Do voleb v dubnu 1920 bylo nejvyšším zastupitelským a zákonodárným orgánem republiky Revoluční národní shromáždění, které vzniklo z Národního výboru československého jeho rozšířením podle tzv. Švehlova klíče na základě výsledků voleb do říšské rady roku 1911.

Volby se odehrály 18. dubna do Národního shromáždění a o týden později ty senátní. Jak vzpomíná místní kronika, „bylo i v Chabrech plno volebního ruchu a hlavně strana sociálně demokratická čile agitova-

la, plakáty vyvěšovala apod.“ Volilo se tehdy v hostinci na Kovárně a zúčastnilo se 486 voličů. Své hlasy odevzdali takto: sociální demokraté získali 293 hlasů, národní socialisté 98 hlasů, republikáni čes. venkova 72 hlasů, národní demokraté 15 hlasů, lidovci 11 hlasů a po třech hlasech si rozdělily různé jiné strany. Na základě výsledků voleb sestavil Vlastimil Tusar již druhou vládu tzv. Rudozelené koalice, tedy spojení pravicové agrární strany a levicových sociálních demokratů. Nevládl však příliš dlouho a v září téhož roku byla jmenována první úřednická vláda Jana Černého. Zajímavostí je, že prvních parlamentních voleb se mohly vůbec poprvé zúčastnit také ženy a původní většinový volební systém z doby císařství byl nahrazen poměrným, který byl příznivější pro menší subjekty.

Za krátkou zmínku stojí také první po dlouhých desetiletích demokratické volby v ČSFR z 8. a 9. června 1990, které mnozí z Chaberačků budou pamatovat. V nové at-

mosféře plné očekávání a naděje před třiceti lety přesvědčivě zvítězily Občanské fórum v Česku a Verejnost proti násilíu na Slovensku. Staronovým předsedou se stal od listopadu 1989 již potřetí Marián Čalfa, který utvořil tzv. vládu národní oběti. Vládl až do voleb 1992.

